

Four Iddhipada Integrated Buddhist Scout Administration Strategy

Phairoat Kanthapong¹, Nuthathai Kanthapong² and Phramaha Kittimasuk Thiravajiro Klansang³

^{1,2}Chandrakasem Rajabhat University, Thailand

³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹E-mail: phairoat.kan64@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-2286-9740>

²E-mail: nuthathai@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3104-5538>

³E-mail: phraoat@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5205-3911>

Received 30/12/2024

Revised 23/02/2025

Accepted 30/03/2025

Abstract

Background and Objectives: Scouting activities play a crucial role in youth development by enhancing various skills based on the Scout curriculum. The objectives of these activities align with the Scout Act B.E. 2551 (Section 8), which focuses on developing Scouts physically, intellectually, emotionally, and morally to become responsible citizens who contribute to social unity and progress. However, effective management of scouting activities requires appropriate principles. The Buddhist-integrated approach to Scout management, utilizing the Four Iddhipada (Paths of Accomplishment), serves as a strategic framework to ensure successful implementation. This study aims to analyze the application of the Four Iddhipada in Scout management within schools to maximize its effectiveness in student development.

Methodology: This study adopts a descriptive research approach through document analysis and the review of relevant practices concerning Scout management in schools. The study emphasizes the integration of Buddhist principles with Scout management strategies. The Four Iddhipada, which include Chanda (satisfaction and enthusiasm), Viriya (perseverance), Citta (dedication), and Vimamsa (reasoning and contemplation), are applied as a management framework to enhance scouting activities in schools. The data analyzed include academic documents, legal frameworks, and best practices related to Buddhist-integrated Scout management.

Results: The findings indicate that implementing the Four Iddhipada in Scout management significantly improves the efficiency of scouting activities. Scout leaders who apply the Four Iddhipada can effectively develop desirable student attributes, such as discipline, public-mindedness, and the ability to engage in the Scout learning process effectively. Furthermore, integrating Buddhist principles into Scout management enhances students' understanding and appreciation of ethical values and moral principles.

Conclusion: The application of the Four Iddhipada as a strategic approach to Scout management in schools effectively supports the achievement of scouting objectives. This approach helps students develop both physically and mentally, promotes moral values, and fosters behaviors aligned with societal norms. Additionally, it supports national strategies for lifelong human

development and the creation of a learning society, thereby contributing to the formation of responsible and capable citizens.

Keywords: Strategy; Scout Management; Buddhist Integration; Scouting and Girl Guiding; Youth Development

อิทธิบาท 4 กลยุทธ์การบริหารงานลูกเสือเชิงพุทธบูรณาการ

ไพโรจน์ กันตพงษ์¹, นัทรทัฬหี กันตพงษ์² และพระมหาภิกขิตติมศักดิ์ ธีรวชิโร กลั่นแสง³

^{1,2}มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารีเป็นกิจกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเยาวชน ผ่านการเสริมสร้างทักษะต่าง ๆ ตามหลักสูตรลูกเสือ โดยมีวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติลูกเสือ พุทธศักราช 2551 (มาตรา 8) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาลูกเสือในด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และศีลธรรม เพื่อสร้างพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ และสามารถสร้างสรรค์สังคมให้มีความสามัคคีและความเจริญก้าวหน้า อย่างไรก็ตาม การบริหารงานลูกเสือให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยหลักการที่เหมาะสม โดยแนวทางการบริหารงานลูกเสือเชิงพุทธบูรณาการที่ใช้หลักอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางที่สามารถช่วยให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้คือเพื่อวิเคราะห์แนวทางการบริหารงานลูกเสือในโรงเรียนโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดในการพัฒนาผู้เรียน

ระเบียบวิธีการวิจัย: การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาโดยใช้การวิเคราะห์เอกสารและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานลูกเสือในโรงเรียน โดยเน้นการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับแนวทางการบริหารงานลูกเสือ หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจและรักใคร่ในสิ่งนั้น) วิริยะ (ความพากเพียร) จิตตะ (ความเอาใจใส่) และวิมังสา (การพิจารณาเหตุผล) ถูกนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารและพัฒนากิจกรรมลูกเสือภายในโรงเรียน ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ประกอบด้วยเอกสารทางวิชาการ กฎหมาย และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานลูกเสือเชิงพุทธบูรณาการ

ผลการวิจัย: ผลการศึกษาพบว่าการบริหารงานลูกเสือในโรงเรียนที่นำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินกิจกรรมลูกเสือได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยพบว่าผู้บังคับบัญชาลูกเสือที่ใช้หลักอิทธิบาท 4 สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น มีวินัย มีจิตสาธารณะ และสามารถเรียนรู้ผ่านกระบวนการลูกเสือได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การบูรณาการแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารลูกเสือยังช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความศรัทธาของผู้เรียนที่มีต่อค่านิยมและจริยธรรมอันดีงาม

สรุปผล: การใช้หลักอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางในการบริหารงานลูกเสือในโรงเรียนสามารถช่วยให้กิจกรรมลูกเสือบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะทั้งทางร่างกายและจิตใจ ส่งเสริมคุณธรรม และสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมกับสังคม นอกจากนี้ ยังสามารถสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศได้

คำสำคัญ: กลยุทธ์; การบริหารงานลูกเสือ; พุทธบูรณาการ; ลูกเสือและเนตรนารี; การพัฒนาเยาวชน

บทนำ

กิจกรรมลูกเสือเป็นกระบวนการพัฒนาเยาวชนเสริมสร้างวินัยให้กับเยาวชนโดยอาศัยอุดมการณ์และหลักการทางลูกเสือมีผู้ใหญ่เป็นผู้ชี้แนะ เสริมแต่งและกำกับติดตามสถานที่ปฏิบัติได้คือโรงเรียนซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้

กลยุทธ์ หมายถึง เป้าประสงค์เชิงปฏิบัติการรวมถึงนโยบาย แผนปฏิบัติการของแผนงานที่รัฐบาลหรือเอกชนกำหนดไว้โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน (จักรี ศรีจารุเมธีญาณ & ชุตินา ศรีจารุเมธีญาณ, 2563)

กลยุทธ์ หมายถึง แนวทางในการเปรียบเทียบจุดแข็งขององค์กรกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงเพื่อคิดหาวิธีการที่ดีที่สุด ในการตอบสนองความต้องการผู้รับบริการ

สรุปได้ว่า กลยุทธ์ มีความหมายถึง หลักการเชิงปฏิบัติการ นโยบาย แผนงาน ขององค์กรแต่ละแห่งที่ได้กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานที่ทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จ

องค์ประกอบของกลยุทธ์

การจัดการเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยพื้นฐาน 5 ประการ คือ

1. การกำหนดทิศทาง (Direction Setting)
2. การประเมินองค์การและสภาพแวดล้อม (Environment Scanning)
3. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation)
4. การดำเนินกลยุทธ์ (Strategy Implementation)
5. การประเมินผลและการควบคุม (Evaluation and Control)

1. กำหนดทิศทาง (Direction Setting)

ในการกำหนดทิศทางขององค์การจะประกอบด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) และการกำหนดภารกิจ (Mission)

2. การประเมินองค์การและสภาพแวดล้อม (Environment Scanning)

ในการประเมินสภาพแวดล้อมขององค์การนั้นจะประกอบไปด้วยการประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก และการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทราบถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค หรือโดยทั่วไปจะเรียกว่าการวิเคราะห์ตามตัวแบบสี่ออต (SWOT Analysis) ได้แก่

การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength -S) การวิเคราะห์จุดอ่อน (Weakness -W) การวิเคราะห์โอกาส (Opportunity -O) การวิเคราะห์ภาวะคุกคาม (Threat- T)

3. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) เป็นการพัฒนาแผนระยะยาวบนรากฐานของโอกาสและอุปสรรคที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก และการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในโดยองค์การจะต้องกำหนดและเลือกกลยุทธ์ที่ดีที่สุดที่เหมาะสมกับองค์การที่สุดผู้บริหารต้องพยายามตอบคำถามว่าทำอย่างไรองค์การจึงจะไปถึงเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

4. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy Implementation) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ คือ กระบวนการที่ผู้บริหารแปลงกลยุทธ์และนโยบาย ไปสู่แผนการดำเนินงาน

5. การประเมินผลและการควบคุม (Evaluation and Control) การควบคุมกลยุทธ์ เป็นหน้าที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการติดตาม ตรวจสอบประเมินผลกลยุทธ์ที่นำไปปฏิบัติทั้งนี้ในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัตินั้นมักจะเกิดข้อผิดพลาดที่ต้องการการปรับปรุงเพื่อให้แน่ใจว่ากลยุทธ์นั้นจะก่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ตรงตามแผนที่ตั้งไว้

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของกลยุทธ์ มีการกำหนดทิศทาง การประเมินองค์การ สภาพแวดล้อมภายนอก กำหนดกลยุทธ์ ดำเนินกลยุทธ์ หาจุดแข็งจุดอ่อนขององค์การเพื่อประเมินผลและควบคุม

การบริหารงานลูกเสือในโรงเรียน

การบริหารงานลูกเสือในโรงเรียนนั้นจะต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ.2551 รวมทั้งข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติว่าด้วยการปกครองหลักสูตรและข้อบังคับว่าด้วยการสอนวิชาพิเศษลูกเสือ พ.ศ. 25๐9 และกฎกระทรวงว่าด้วยเครื่องแบบลูกเสือ พ.ศ.2545

สาระสำคัญของการลูกเสือ

ขบวนการลูกเสือ คือขบวนการเยาวชนมีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกอบรมให้การศึกษาและพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา ทั้งนี้ เป็นไปตามความมุ่งประสงค์ หลักการ และวิธีการ

ลูกเสือ หมายความว่า เด็กและเยาวชนทั้งชายและหญิง ที่สมัครเข้าเป็นลูกเสือทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ส่วนลูกเสือที่เป็นหญิงให้เรียกว่า “เนตรนารี”

บุคลากรทางการลูกเสือ หมายความว่า ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ ผู้ตรวจการลูกเสือ กรรมการลูกเสือ อาสาสมัครลูกเสือ และเจ้าหน้าที่ลูกเสือ

องค์ประกอบสำคัญของการลูกเสือ

1. ลูกเสือ
2. ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ
3. มีจุดหมาย หรือประสพการณ์
4. กิจกรรม (โดยเฉพาะกิจกรรมกลางแจ้ง)
5. การบริหารงาน

จุดหมายหรืออุดมการณ์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ

มาตรา 8 คณะลูกเสือแห่งชาติมีวัตถุประสงค์ “เพื่อพัฒนาลูกเสือทั้งทางกาย สติปัญญาจิตใจ และศีลธรรมให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ และช่วยสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสามัคคีและมีความเจริญก้าวหน้า ทั้งนี้เพื่อความสงบสุข และความมั่นคงของประเทศชาติ” ตามแนวทางดังต่อไปนี้

1. ให้มีนิสัยในการสังเกต จดจำ เชื่อฟัง และพึ่งตนเอง
2. ให้ซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัยและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
3. ให้รู้จักบำเพ็ญตนเพื่อสาธารณประโยชน์
4. ให้รู้จักทำการฝีมือ และฝึกฝนให้ทำกิจการต่างๆ ตามความเหมาะสม
5. ให้รู้จักรักษาและส่งเสริมจารีตประเพณี วัฒนธรรม และความมั่นคงของประเทศชาติ

ตำแหน่งผู้บังคับบัญชาลูกเสือ

มาตรา 45 ตำแหน่งผู้บังคับบัญชาลูกเสือมีลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ผู้อำนวยการใหญ่
2. รองผู้อำนวยการใหญ่
3. ผู้ช่วยผู้อำนวยการใหญ่
4. ผู้อำนวยการลูกเสือจังหวัด
5. รองผู้อำนวยการลูกเสือจังหวัด
6. ผู้ช่วยผู้อำนวยการลูกเสือจังหวัด
7. ผู้อำนวยการลูกเสือเขตพื้นที่การศึกษา

8. รองผู้อำนวยการลูกเสือเขตพื้นที่การศึกษา
9. ผู้อำนวยการลูกเสือโรงเรียน
10. รองผู้อำนวยการลูกเสือโรงเรียน
11. ผู้กำกับกลุ่มลูกเสือ
12. รองผู้กำกับกลุ่มลูกเสือ
13. ผู้กำกับกองลูกเสือ
14. รองผู้กำกับกองลูกเสือ
15. นายหมู่ลูกเสือ
16. รองนายหมู่ลูกเสือ

การตั้งกองลูกเสือ

การขอตั้งกองลูกเสือนั้นเป็นหน้าที่ของผู้กำกับลูกเสือ ถ้ากองลูกเสืออยู่ในส่วนกลางจะต้องขอตั้งกองจากสำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ แต่ถ้าอยู่ในส่วนภูมิภาค ให้ขอตั้งกองลูกเสือในจังหวัดที่กองลูกเสือนั้น ๆ ตั้งอยู่

การจัดหน่วยลูกเสือ ให้จัดแบ่งลูกเสือ ดังนี้

กลุ่มลูกเสือ ประกอบด้วยกองลูกเสือ 4 ประเภท ประเภทละ 1 กอง เป็นอย่างน้อยคือ 1. กองลูกเสือสำรอง 2. กองลูกเสือสามัญ 3. กองลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ 4. กองลูกเสือวิสามัญ หรือประกอบด้วยลูกเสือประเภทเดียว ตั้งแต่ 4 กองขึ้นไป หรือถ้ามีลูกเสือ 2 – 3 ประเภทต้องมีประเภทละ 2 กองขึ้นไป ซึ่งกลุ่มลูกเสือที่ประกอบด้วยกองลูกเสือ 4 ประเภท เรียกว่า “กลุ่มลูกเสือที่สมบูรณ์” ส่วนกลุ่มลูกเสือที่ประกอบด้วยกองลูกเสือไม่ครบ 4 ประเภท เรียกว่า “กลุ่มลูกเสือไม่สมบูรณ์” กองลูกเสือ ประกอบด้วยลูกเสือตั้งแต่ 2 – 6 หมู่ หมู่ลูกเสือ สำรอง 4-6 คน สามัญ 6-8 คน สามัญรุ่นใหญ่ 4-8 คน วิสามัญ 4-6 คน

ผู้บังคับบัญชา

1. ผู้กำกับและรองผู้กำกับลูกเสือ ลูกเสือกองหนึ่งๆ มีผู้กำกับได้ 1 คน รองผู้กำกับมีได้ตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป
2. ผู้กำกับกลุ่มและรองผู้กำกับกลุ่ม จำนวนเช่นเดียวกับข้อ 1
3. ผู้อำนวยการลูกเสือโรงเรียน และรองผู้อำนวยการลูกเสือโรงเรียน แต่งตั้งจากผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการโรงเรียน

คุณสมบัติของผู้ที่จะขอแต่งตั้งเป็นผู้บังคับบัญชาลูกเสือ

ข้อบังคับคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้บังคับบัญชาลูกเสือ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563 กำหนดกรแต่งตั้งไว้ดังนี้

ข้อ 4 “ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ” หมายความว่า ผู้อำนวยการลูกเสือโรงเรียนโรงเรียน รองผู้อำนวยการลูกเสือโรงเรียน ผู้กำกับกลุ่มลูกเสือ รองผู้กำกับกลุ่มลูกเสือ ผู้กำกับกองลูกเสือ รองผู้กำกับกองลูกเสือ นายหมู่ลูกเสือและรองนายหมู่ลูกเสือ

ข้อ 5 ผู้บังคับบัญชาลูกเสือต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้สุภาพเรียบร้อย มีความประพฤติดี สมควรเป็นแบบอย่างที่ดีกับเด็ก
2. เป็นผู้มีความศรัทธา
3. เป็นผู้ซึ่งไม่มีโรคเป็นที่ยกเว้น

4. เป็นผู้มิสัญชาติไทย หรือไม่มีสัญชาติไทยต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ
5. เป็นผู้มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ หลักการและวิธีการของลูกเสือ
6. เป็นผู้มิอาชีพเป็นหลักฐานไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี
7. มีอายุและผ่านการฝึกอบรม ดังนี้

(ก) ผู้อำนวยการลูกเสือโรงเรียน รองผู้อำนวยการลูกเสือโรงเรียน ให้แต่งตั้งจาก ผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษานั้น ผู้อำนวยการลูกเสือโรงเรียนและรองผู้อำนวยการลูกเสือโรงเรียน ต้องได้รับเครื่องหมายวูดแบดจ์ หรือวุฒิบัตรการฝึกอบรมผู้กำกับลูกเสือ ชั้นความรู้ชั้นสูง หรือวุฒิบัตรการฝึกอบรมบุคลากรทางการลูกเสือระดับผู้นำ ในกรณีไม่ได้ผ่านการฝึกอบรมให้รักษาการตำแหน่งผู้อำนวยการลูกเสือโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการลูกเสือโรงเรียนไปก่อน และต้องเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อให้ ได้รับเครื่องหมายวูดแบดจ์ ภายในสามปีนับแต่วันที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา

(ข) ผู้กำกับกลุ่มลูกเสือ มีอายุไม่น้อยกว่ายี่สิบแปดปีบริบูรณ์ รองผู้กำกับกลุ่มลูกเสือ มีอายุไม่น้อยกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ และต้องได้รับเครื่องหมายวูดแบดจ์หรือได้รับวุฒิบัตรการฝึกอบรม ผู้กำกับลูกเสือ ชั้นความรู้ชั้นสูง

(ค) ผู้กำกับกองลูกเสือวิสามัญ มีอายุไม่น้อยกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ ได้รับวุฒิบัตร การฝึกอบรมผู้กำกับลูกเสือวิสามัญ ชั้นความรู้เบื้องต้นเป็นอย่างต่ำ และต้องเข้ารับการฝึกอบรมให้ได้รับ เครื่องหมายวูดแบดจ์ ประเภทลูกเสือวิสามัญ ภายในสามปีนับแต่วันที่ดำรงตำแหน่งรองผู้กำกับ กองลูกเสือวิสามัญ มีอายุไม่น้อยกว่ายี่สิบสามปีบริบูรณ์ และได้รับวุฒิบัตรการฝึกอบรมผู้กำกับลูกเสือ วิสามัญ ชั้นความรู้เบื้องต้น

(ง) ผู้กำกับกองลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ มีอายุไม่น้อยกว่ายี่สิบสามปีบริบูรณ์ ได้รับวุฒิบัตร การฝึกอบรมผู้กำกับลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ชั้นความรู้เบื้องต้นเป็นอย่างต่ำและต้องเข้ารับ การฝึกอบรมให้ได้รับเครื่องหมายวูดแบดจ์ ประเภทลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ภายในสามปีนับแต่วันที่ ดำรงตำแหน่งรองผู้กำกับกองลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ มีอายุไม่น้อยกว่ายี่สิบเอ็ดปีบริบูรณ์ และได้รับวุฒิบัตร การฝึกอบรมผู้กำกับลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ชั้นความรู้เบื้องต้น

(จ) ผู้กำกับกองลูกเสือสามัญ มีอายุไม่น้อยกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ ได้รับวุฒิบัตรการฝึกอบรมผู้กำกับลูกเสือสามัญ ชั้นความรู้เบื้องต้นเป็นอย่างต่ำและต้องเข้ารับการฝึกอบรมให้ได้รับเครื่องหมาย วูดแบดจ์ ประเภทลูกเสือสามัญ ภายในสามปีนับแต่วันที่ดำรงตำแหน่งรองผู้กำกับกองลูกเสือสามัญ มีอายุไม่น้อยกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ และได้รับวุฒิบัตรการฝึกอบรมผู้กำกับลูกเสือสามัญ ชั้นความรู้เบื้องต้น

(ฉ) ผู้กำกับกองลูกเสือสำรอง มีอายุไม่น้อยกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ ได้รับวุฒิบัตรการฝึกอบรม ผู้กำกับลูกเสือสำรอง ชั้นความรู้เบื้องต้นเป็นอย่างต่ำ และต้องเข้ารับการฝึกอบรมให้ได้รับเครื่องหมาย วูดแบดจ์ ประเภทลูกเสือสำรอง ภายในสามปีนับแต่วันที่ดำรงตำแหน่งรองผู้กำกับกองลูกเสือสำรอง มีอายุไม่น้อยกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ และได้รับวุฒิบัตรการฝึกอบรมผู้กำกับลูกเสือสำรอง ชั้นความรู้เบื้องต้น

(ช) อายุของนายหมู่ลูกเสือและรองนายหมู่ลูกเสือ เป็นไปตามประเภทของลูกเสือนั้นๆ

สรุปได้ว่า สาระสำคัญของการลูกเสือ หมายถึง หลักการของลูกเสือ ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของลูกเสือ หลักการสำคัญของลูกเสือ คำปฏิญาณ และกฎของลูกเสือ และแนวทางการฝึกอบรมลูกเสือ

อิทธิบาท 4 แนวคิดการบริหารลูกเสือในโรงเรียนเชิงพุทธ

อิทธิบาท 4 ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อจะใช้หลักการและแนวคิดให้ประสบผลสำเร็จตามหลักอิทธิบาท 4 ที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ใน พระไตรปิฎก เพื่อให้เป็นข้อปฏิบัติ หรือ เป็นแนวทางให้ประสบผลสำเร็จ หรือประกอบการงานที่ดีเมื่อต้องการสมาธิเพื่อให้กิจกรรมที่ทำนั้นดำเนินไปอย่างได้ผลดี ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้นำหลักอิทธิบาท 4 มาเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารลูกเสือในโรงเรียน

ความหมายของอิทธิบาทธรรม 4

หลักธรรมอิทธิบาท (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หมายถึง ความหมาย และแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมอิทธิบาท 4 ที่ปรากฏ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

จากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กล่าวถึง อิทธิบาท ดังนี้

อิทธิบาท (คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ) 4 ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้

1. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะและความเพียรสร้างสรรค์)
2. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความเพียรสร้างสรรค์)
3. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความเพียรสร้างสรรค์)
4. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสาและความเพียรสร้างสรรค์)

อิทธิบาทธรรม 4 ประการเป็นหลักธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนา ได้มีนักปราชญ์ให้ความหมายของอิทธิบาทธรรมไว้ดังนี้

พุทธทาสภิกขุ (1994) ได้ให้ความหมายไว้ว่า อิทธิบาท แยกเป็น “อิทธิ” แปลว่า ความสำเร็จ “บาท” แปลว่า ฐาน เจริญรอง ดังนั้น อิทธิบาท จึงแปลว่า รากฐานแห่งความสำเร็จ ซึ่งมี 4 อย่าง คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) (n.d.). ได้อธิบายว่า อิทธิบาท คือ ทางที่จะไปสู่ ความสำเร็จ 4 ประการ คือ 1) ฉันทะ ความพอใจ 2) วิริยะ ความเพียร 3) จิตตะ ความเอาใจใส่และ 4) วิมังสา ไตร่ตรองค้นคว้า ในสิ่งนั้นๆ ถ้าเรารักสิ่งนั้น เอาใจใส่สิ่งนั้น มันก็ก้าวหน้า การคิดการทำก็ ก้าวหน้าต่อไป เพราะเรารักสิ่งนั้น ถ้าไม่รักมันก็ไม่ไปได้

สรุปได้ว่า หลักในการปฏิบัติเพื่อเอาชนะอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จและความก้าวหน้าในการทำงานตามที่ตั้งหวังไว้ ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความเอาใจจดจ่อ) และวิมังสา (การใช้ปัญญาไตร่ตรอง)

1. การกำหนดทิศทาง

การบริหารงานลูกเสือในโรงเรียน .จะต้องมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์ในการดำเนินงาน บริหารงานลูกเสือในโรงเรียน

2. การประเมินองค์การและสภาพแวดล้อม

การบริหารงานลูกเสือในโรงเรียน ต้องมีการประเมินองค์การและสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก วิเคราะห์จุดแข็ง (Strength -S) วิเคราะห์จุดอ่อน (Weakness -W) วิเคราะห์โอกาส (Opportunity -O) วิเคราะห์ภาวะคุกคาม (Threat- T)

3. การกำหนดยุทธศาสตร์

กลยุทธ์ในการบริหารงานลูกเสือในโรงเรียนโดยการใช้หลักพุทธธรรม อิทธิบาท 4 กลยุทธ์ที่ 1. ฉันทะ กลยุทธ์ที่ 2. วิริยะ กลยุทธ์ที่ 3. จิตตะ กลยุทธ์ที่ 4. วิมังสา

4. การนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ

กลยุทธ์ที่ 1 ฉันทะ รักงาน (การเห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ)

กลยุทธ์ที่ 2 วิริยะ สู้งาน (ความเพียร เห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ ขยัน)

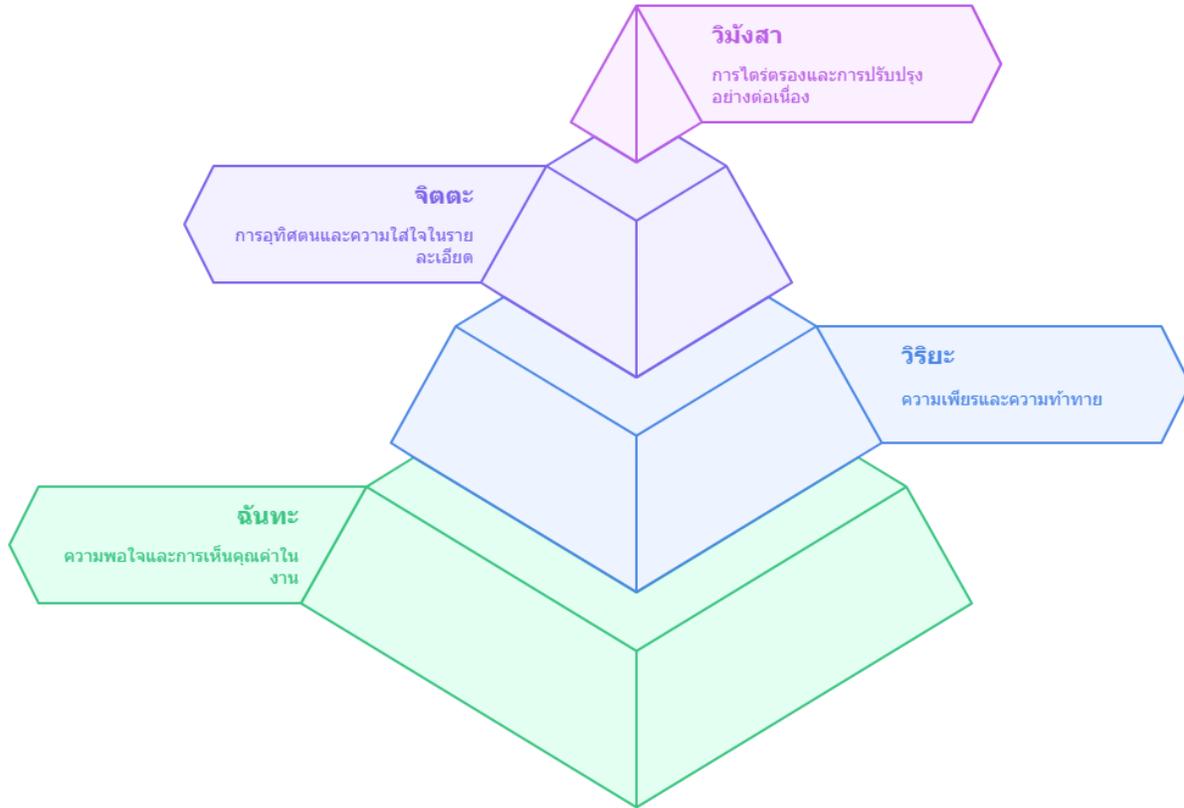
กลยุทธ์ที่ 3 จิตตะ ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อ จริงจัง)

กลยุทธ์ที่ 4 วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ ทดสอบ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข)

5. การประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์

มีความสำคัญและมีความสัมพันธ์กับหน้าที่หลักในการจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยทั่วไปองค์กรจะมีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาดูแลแผนกลยุทธ์โดยเฉพาะ ซึ่งจะต้องมีบุคลากรที่มีความรับผิดชอบเต็มเวลาที่สามารถทุ่มเทให้กับการติดตามและประเมินผลได้อย่างเต็มที่ หน่วยงานนี้ควรอยู่กับฝ่ายวางแผน อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินกลยุทธ์นั้นจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือที่ดีจากทุกฝ่ายตลอดเวลา จึงอาจมีความจำเป็นในการตั้งเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนกลยุทธ์ที่ประกอบด้วยผู้แทนระดับบริหารจากฝ่ายต่างๆ ขึ้นร่วมด้วย การประเมินและควบคุมกลยุทธ์ คือกระบวนการซึ่งผู้บริหารได้ติดตามกิจกรรมและผู้ปฏิบัติงานขององค์กรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อประเมินว่ากิจกรรม นั้นๆ ได้รับการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลหรือไม่

กลยุทธ์การบริหารงานลูกเสือ

แผนภาพที่ 1 กลยุทธ์บริหารลูกเสือ

บทสรุป

การขับเคลื่อนกระบวนการทางลูกเสือได้มีมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ด้วยคณะรักษาความสงบและเรียบร้อยแห่งชาติ ได้มีนโยบายในการสร้างค่านิยมของคนไทย 12 ประการ ซึ่งเป็นค่านิยมที่สอดคล้องในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน 8 ประการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้พิจารณาแล้วเห็นว่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเฉพาะกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ จะเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างค่านิยมของคนไทย 12 ประการได้เป็นอย่างดี เพราะกิจกรรมลูกเสือมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบช่วยสร้างสรรค์สังคมให้มีความเจริญก้าวหน้า อีกทั้งกิจกรรมลูกเสือยังเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียน ซึ่งจะเป็นแนวทางการช่วยแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนได้

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การบริหารงานลูกเสือเกิดประสิทธิภาพและตอบโจทย์การพัฒนาเยาวชนให้เป็นไปตามหลักพุทธบูรณาการ สามารถนำหลัก อธิธำมา 4 มาเป็นแนวทางการดำเนินกิจกรรม ได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจและตั้งใจจริง) วิริยะ (ความเพียรพยายาม) จิตตะ (ความเอาใจใส่) และวิมังสา (การพิจารณาไตร่ตรอง) เพื่อส่งเสริม

ให้การจัดการกิจกรรมลูกเสือเป็นไปอย่างมีคุณภาพ โดยโรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะต้องนำหลักการดังกล่าวไปปรับใช้ในกระบวนการบริหารงานลูกเสือให้เกิดความชัดเจน มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลที่แท้จริง

นอกจากนี้ยังมีข้อสั่งการจากนายกรัฐมนตรีมีมติ เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2560 โดยให้กระทรวงศึกษาธิการ ส่งเสริมให้ทุกโรงเรียนให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนวิชาลูกเสือและเนตรนารี รวมทั้งพิจารณาแนวทางการสนับสนุนเครื่องแบบลูกเสือและเนตรนารีสำหรับนักเรียนที่มีฐานะยากจนด้วย ทั้งนี้ เห็นได้ว่ากิจกรรมลูกเสือมีความสำคัญต่อการพัฒนาเยาวชนเป็นอย่างยิ่ง โดยทุกภาคส่วนต่างส่งเสริมและสร้างความตระหนักให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งกระทรวงศึกษาธิการและสถาบันการศึกษาให้ยกระดับการขับเคลื่อนกิจกรรมลูกเสือให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ผ่านการบูรณาการหลักพุทธธรรมและอิทธิบาท 4 เพื่อสร้างเยาวชนที่มีคุณธรรมและความสามารถในการดำรงตนในสังคมได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *แนวทางการจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ & ชุตินา ศรีจารุเมธีญาณ. (2020). กลยุทธ์การปรับตัวเข้าสู่ยุค 4.0. *วารสารพุทธมคค์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม*, 5(1), 1-15.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ). (n.d.). *พจนานุกรมธรรมปัญญาอันนทะ*. ธรรมสภา.
- พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551. (2551). โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- พุทธทาสภิกขุ. (1994). *ขรรยาวาสธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สุขภาพใจ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2536). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุดใจ วันอุดมเดชาชัย. (2556). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. สามลดา.